

Jeugdbendes en problematische jeugdgroepen in Nederland en Europa

FACTSHEET AUGUSTUS 2017

Wat zijn de kenmerken van problematische jeugdgroepen in Europa en Nederland en in hoeverre komen zij overeen met Amerikaanse *gangs*? Wat voor jongeren maken deel uit van deze groepen? Wat is de relatie met criminaliteit en kunnen jongeren zulke groepen weer verlaten? In deze factsheet wordt ingegaan op bevindingen van recent onderzoek naar jeugdbendes en problematische jeugdgroepen in Europa en Nederland.

Veel variatie

Problematische jeugdgroepen kennen allerlei verschijningsvormen: van kleine vriendenclubs tot grote netwerken van jongeren die elkaar van de straat kennen; van hecht georganiseerd tot los zand, van etnisch homogeen tot veelkleurig, van herkenbaar tot diffuus, en van gesloten tot heel open. De term problematische jeugdgroepen omvat ook groepen die anderen of de leden ervan benoemen als jeugdbende of *gang*. Een veelgebruikte definitie (van het onderzoekersnetwerk *Eurogang*, zie www.umsl.edu/ccj/Eurogang/euroganghome) is: "een duurzame groep jongeren die veel rondhangt in de publieke ruimte en voor wie betrokkenheid bij illegale activiteiten deel uitmaakt van de groepsidentiteit". In Nederland is vanuit politie en beleid lange tijd onderscheid gemaakt in hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen; tegenwoordig wordt geprobeerd om groepen op een meer genuanceerde wijze weer te geven in een groepsbeschrijving.

Anders dan Amerikaanse *gangs*?

Er zijn verschillen maar ook overeenkomsten. In de Verenigde Staten zijn *gangs* meestal heel herkenbaar: ze hebben dan een eigen naam, kleding (*colors*), gebaren (*handsigns*), tatoeages en/of graffiti. In Europa en Nederland zijn zulke herkenbare groepen er ook, maar de meeste problematische jeugdgroepen hebben

geen eigen naam of kleding en zien zichzelf ook niet als bende. *Gangs* in de Verenigde Staten zijn over het algemeen ook hiërarchischer en meer gestructureerd dan de problematische jeugdgroepen in Europa en Nederland. Een ander verschil is dat Amerikaanse *gangs* meestal territoriaal zijn en conflicten hebben met andere groepen. In Europa en Nederland raken jongeren in problematische jeugdgroepen en bendes vooral in conflict met buurtbewoners door hun overlast en criminaliteit. Een overeenkomst met Amerikaanse *gangs* is de verhoogde betrokkenheid van leden bij crimineel gedrag, met name bij geweldsdelicten.

Wat voor jongeren maken deel uit van deze groepen?

Jongeren die opgroeien in een ongunstig opvoedklimaat hebben een grotere kans om deel uit te maken van een problematische jeugdgroep, net als jongeren die minder goed functioneren op school, een relatief lage zelfcontrole hebben, en die relatief veel tijd doorbrengen met hun vrienden op straat. Een cumulatie aan negatieve ervaringen verhoogt ook de kans op lidmaatschap. Zowel jongens als meisjes kunnen deel uitmaken van problematische jeugdgroepen en *gangs*, al zijn jongens wel oververtegenwoordigd. De risicofactoren bij jongens en meisjes komen grotendeels overeen, ook zijn er geen grote verschillen in risicofactoren tussen Nederland/Europa en de Verenigde Staten.

Om welke aantallen gaat het?

Het aantal problematische jeugdgroepen zoals dat met de 'shortlist-methodiek' (een soort vragenlijst onder gespecialiseerde politiemedewerkers) in Nederland werd gemeten, is de afgelopen jaren fors gedaald, van bijna 1800 in 2009 tot ruim 600 in 2014. Een klein deel van deze groepen, enkele tientallen, werd als 'criminele jeugdgroep' bestempeld. Problematische jeugdgroepen zijn tegenwoordig dus minder aanwezig in de openbare ruimte dan enkele jaren terug. Tegelijkertijd zijn ze zich wel meer gaan manifesteren op sociale media. Uit enquêtes onder scholieren is duidelijk geworden dat een klein maar substantieel deel van de jongeren (tussen de 5 en 10%) is aangesloten bij een groep die voldoet aan de bovenstaande definitie van een problematische jeugdgroep. De aantallen in Nederland zijn vergelijkbaar met wat gemiddeld in andere Europese landen wordt gevonden.

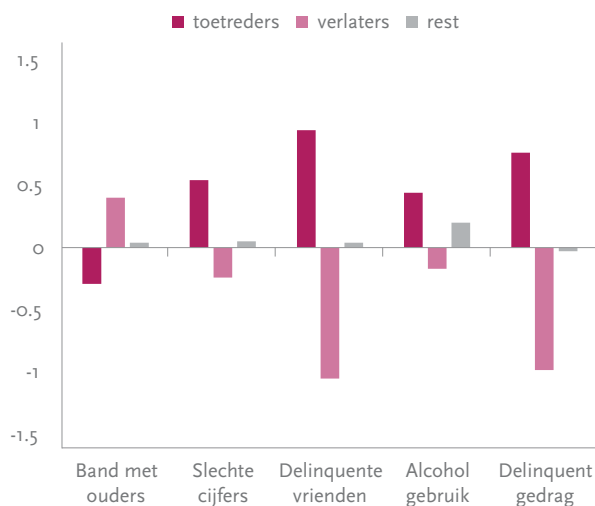
Wat voor gevolgen heeft lidmaatschap van problematische jeugdgroepen?

In enquêtes rapporteren jongeren die in een problematische jeugdgroep zitten 3 à 4 keer zoveel delicten als jongeren die niet in zo'n groep zitten. Dit geldt voor zowel jongens als meisjes. Betrokkenheid bij delinquent gedrag neemt toe in het jaar waarin jongeren bij een problematische jeugdgroep zijn gaan horen, en neemt weer af als ze de groep verlaten. Ook de consumptie van alcohol en softdrugs neemt toe bij toetreding tot een problematische jeugdgroep, net als de omgang met delinquente leeftijdsgenoten en het hebben van opvattingen die criminaliteit goedkeuren. Zowel de relatie met ouders als het functioneren op school verslechtert als jongeren lid worden van een problematische jeugdgroep, maar die worden ook weer beter als jongeren de groep verlaten. Figuur 1 illustreert de gevolgen van het toetreden en verlaten van problematische jeugdgroepen.

Kunnen jongeren een jeugdbende weer verlaten?

Anders dan soms wordt gedacht, is het niet onmogelijk om uit een jeugdbende of gang te stappen. De meerderheid van jongeren in een problematische jeugdgroep of gang zit daar relatief kort, meestal een jaar. Dit geldt zowel voor Nederland als de Verenigde Staten. Jongeren kunnen om verschillende redenen een gang of jeugdgroep verlaten: als gevolg van negatieve ervaringen binnen de groep of het uitgekeken raken op het gang-leven, of door externe gebeurtenissen zoals het krijgen van werk, een kind of een andere woonplaats in combinatie met een veranderde blik op de eigen identiteit.

Voor de aanpak van problematische jeugdgroepen of gangs zijn allerlei programma's en methoden ontwikkeld. Van belang is, zo blijkt uit onderzoek, de aanpak toe te spitsen op het soort groep en onderscheid te maken tussen kernleden en meelopers. Integrale programma's, met een combinatie van bestuurlijke, strafrechtelijke en preventieve maatregelen lijken geboden voor de moeilijkste groepen.

Figuur 1: Enkele veranderingen bij het toetreden/verlaten van problematische jeugdgroepen (gestandaardiseerde scores).
Bron: Weerman (2014)

Verder lezen

Gemert, F. van & Weerman, F.M. (2013). Youth groups and street gangs in the Netherlands from 1985 to 2013. In: European Forum for Urban Security, *EU street violence: Youth groups and violence in public spaces*. Paris: European Forum for Urban Security, pp. 203-227.

Weerman, Frank (2014). Jongeren en 'gangs': Lidmaatschap heeft negatieve gevolgen, maar is meestal kortdurend. <http://www.kennislink.nl/publicaties/jongeren-en-gangs>

Frank van Gemert & Frank M. Weerman (2015). Understanding European gangs. In: Scott H. Decker & David C. Pyrooz (eds.), *The Wiley handbook of gangs*. Chichester: Wiley-Blackwell, pp. 503-519.

Ferwerda, H., & Ham, T. van (2017). Lessen uit de aanpak van jeugdgroepen. *Justitiële Verkenningen*, 43/1, p.112-126.

NSCR

De Boelelaan 1077-A
1081 HV Amsterdam

Postadres

Postbus 71304
1008 BH Amsterdam

Tel: 020 598 5239
E-mail: nscr@nscr.nl

Het Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandaving (NSCR) is onderdeel van de institutenorganisatie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO).